

"Αγαπητοί μου φίλοι,
16 10 62

Αθήνα, Ὀκτώβριος π. 1962

Μου ζήτησαν νά πω δυό λόγια γιά τήν Ἀντίσταση, κι ἄφου δέχθηκα ξαφνικά
συνειδητοποίησα πώς ὀλοκληρή ἡ ζωή μου, ἡ ἔμπνευσή μου καί τό ἔργο μου
ξεκίνησαν, ζήσανε καί ζοῦν μέσα σ' αὐτή τήν λέξι : ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ .

Γιά μᾶς πού ἀνδρωθήκαμε μέσα στήν πιό ἠρωϊκή περίοδο τοῦ ἔθνους, ὅλα ἄρχισαν
καί ὅλα κυριεύτηκαν τή μέρα πού κατακτήσαμε τήν ἑξιοπρέπειά μας, τήν τιμή
μας , καί τήν ἀνθρωπιὰ μας, ἀντιτάσσοντας τόνστον νόμο τῆς ζούγκλας τῶν
Ναζι, τή δύναμι τῶν ὄπλων μας . Ἐκείνη τή στιγμή πού προταγγίσαμε ὁ καθένας
μας τό πρόβλο του καί ξεκινάγαμε σ' ἓνα σ' ἓνα ἀγῶνα ζωῆς ἢ θανάτου, ἐκείνη
τή στιγμή ξαναπῆραμε τό δικαίωμα νά εἶμαστε γιά π πάντα ἄντρες, γιά
πάντα Ἕλληνες, γιά πάντα ἄνθρωποι .

Πέρασαν ἀπό τότε κομτά εἴκοσι χρόνια . Κοιτάζουμε πίσω μας καί βλέπουμε
τούς φίλους μας, πιασμένοι χέρι-χέρι νά προχωροῦν τραγουδώντας.

"Ἄλλοι προχωροῦν, ἄλλοι πέφτουν καί γίνονται ἓνα μέ τό χῶμα. Δέν ὑπάρχουν
τάφοι. Οὔτε νεκροταφεῖα. Οὔτε μαυσωλεῖα γι' αὐτούς

"Ὅμως εἶπε ὁ ποιητής " Γλυκέ μου ἔσθ δέν χάθηκες "- μέσα στίς φλέβες μου
εἶσαι. Μέσα στίς φλέβες ὀλουῶν - ἔμπα βαθειά καί ζήσε .

Τό αἷμα τῶν ἀδελφιδῶν μας τόπιε ἡ γῆ καί τά κόκαλά τους ἄσπρισαν στά βουνά
καί στά φαράγγια.

"Ὅμως οἱ ἕδρες τους, τά ὄνειρά τους ἔχουν φουσκώσει σάν ζυμᾶρι πού γίνεται
πού θά γίνει φῶμι. Φῶμι γιά νά χορτάση ἀπό τροφή κι ἀπό τιμή τόν λαό -
τόν μέγα λαό !

Καί ἐμεῖς ἡ γενιά τῆς ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΩΣ , παίρνουμε αὐτό τό ὄνειρο, αὐτό τό
δραμα καί τό κάνουμε τρόπο ζωῆς .

Τό ὀνομάζουμε ἀνθρωπιὰ, τό ὀνομάζουμε Ἑλλάδα, τό ὀνομάζουμε ἀπλά :

Α Ν Τ Ι Σ Τ Α Σ Η / Εἶμαστε περήφανοι γι' αὐτήν.

Κι ἄν ἡ καρδιά μας βρούμεται κομτά στους σφατομένους μας φίλους, εἶναι γιά
νά βοηθήσῃ τή σκέψι μας νά μένη ὀψηλή καί ὀδομαστή, πάνω ἀπό τά προεχωρημένα
ὀδοσημα τοῦ καθήκοντος καί τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, πού χάραξαν μέ τόν θάνατό τους.
Καί μιὰ σπιθαμή πιό πίσω θάταν προδοσία " .

1962

Θοδωράκης

2
σε Σύνταξη ΕΠΣΑ (62)
(τότε αν μου άρνησαν
τα χιμ. γραφ.)

Κατ'άρχην λυπάμαι που έρχομαι καθυστερημένα.

Πραγματικά με είχαν προσκαλέσει στην πανηγυρική έναρξη των εργασιών σας, αλλά για λόγους καθαρά επαγγελματικούς δεν μπόρεσα να έρθω.

Είναι φανερό ότι δηλ ή ζωή μου και το έργο, μου είναι άφιερωμένο στο λαό. Ήμουν και είμαι πάντα μαζί σας.

Μου είχε γίνει και πρόταση να πάρω μέρος και στην προσυεδρειακή δουλειά αλλά την εποχή εκείνη έρχιζα μια μεγάλη έξοδηση με την μικρή δρχήστρα. Και έτσι μου ήταν πάρα πολύ δύσκολο να βρεθώ ανάμεσά σας να πάρω μέρος στις συζητήσεις σας για τα άμεσα προβλήματα που θα οδηγήσουν τον λαό στις λύσεις που περιμένει.

Έπειδή όμως ο χρόνος είναι πολύτιμος δεν μου επιτρέπει να έπιταθώ περισσότερο έξω και σε δικιά μου προσωπικά θέματα. Θα ήθελα από το βήμα αυτό να κάνω μια διάφευση σχετικά με όσα ή "Απογευματινή" δημοσλεύσε.

Πάντως ένα είναι σωστό, ότι όπως ο κάθε πολίτης έτσι κι'εγώ έχω όχι μονάχα το δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση να έχω δικές μου πολιτικές σκέψεις. Πρέπει όμως να σάς πώ ότι αυτές δεν με φέρνουν σε αντίθεση με την βασιική γραμμή.

Είναι άλλως παραλλαγές. Άλλωστε όλοι βασανιζόμαστε πώς να φτάσουμε πιο σίγουρα εκεί που πρέπει. Είναι φυσικό λοιπόν να έχω κι'εγώ τις δικές μου απόψεις οι όποτες κατ'αότην την κατεύθυνση στρέφονται. Μην ξεχνάμε πώς όλα τα χρόνια δεν κάνουμε τίποτα άλλο από κριτική και αυτοκριτική.

Έλπίζω πώς σε άλλη ευκαιρία θα βρεθώ κοντά σας σαν σύνοδος. Τελειώνω με την εύχή οι εργασίες του συνεδριου να παύξουν ένα αποφασιστικό ρόλο για ένα εδτυχιμένο μέλλον του

[The page contains extremely faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the document. The text is mirrored and difficult to decipher.]

2- ¹⁸ να' όπως είναι για χαράς
και τ'ηλο και κούζ να' αρχίσει να
συναρξ ^{από} απέναν στο βίμα και είναι
απ' αριστερά του βίμα και είναι

Έλληνικού λαού.

Πρέπει τέλος να πω ότι έκείνο που με συνέχει είναι η
άγωνία ότι ο καιρός περνά γρήγορα. Ότι η φτώχεια μένει, ότι ο
λαός μας υποφέρει και ότι πλω από την βιτρίνα της Αθήνας
και της Θεσσαλονίκης. Στά χωριά ο λαός στενάζει και είναι ντρο-
πή για μ'ς που φοράμε κουστούμια να έχουμε πλάϊ μας όλη αυτή
την φτώχεια. Για τον λόγο λοιπόν αυτό πρέπει να κάνουμε γρή-
γορα. Βέβαια ίσως να είναι και τό ταμπεραμέντο που βιάζομαι
έτσι- Πάντως' επιμένω πρέπει να κάνουμε γρήγορα. Πρέπει έσως
που έχετε την εύθυνη για τό μέλλον του Έλληνικού λαού. Πρέπει
να βρήτε τον πιο σίγουρο δρόμο, τον πιο άσφαλτο, για να περά-
σουμε επιτέλους από την πρωτόγονη ζωή στην αναγέννηση του
Έλληνικού λαού.

¹⁸ βήθη Χηρκοστον. Βίμα αρχιμητρικη. Πρωτοπρεσβυτεριον
καθ' εδ' ου αυθουζ ο Μουσιου Αρι αρχιμω σοι
Χηρκοστον δευτηρ κωδω του Χηρκοστον... Αποκρινου 18

Ο Αθημαίνω Πύλοσ εγραμν ον
αφωστει να περατω ον ευρωπω ον
Μη περιτβαιω σο Αθ. Ηλια τεσσαβαιω
οι Γραφια ον εσα. ονω βεινω σω εε
οι αμα ουδω. Τωι φω : " Αρ σφάκατα να
ε'ηνω δεισ αρχιαι να αυδωσ κινωμ τωι αυωγυ Αω"
ε'ηνωστω το ε'ησ αω'ωμ να σοι ε'ηνωστω σο
σ'ηλο. Πινετω σ'ημωσ ονω : ονω μων τεσ,
να κωγυ αω. ο ε'ητω να κωγυ σο ε'ητω.
Τεγικω σ'ηνωστω οι κωπο κωμωβρω κω'ωμ
Τω ε'ητω κωρα το τεγικωσ αυωγυε - Αγαμ.
σο, ε'ητω οι ε'ηω δαμω τωι Αω : Αμωσ
Αθβαινωστω ε'ητω τωι τωι σ'ημωσ ε'ητω σο ε'ητω
να, σο Αω : αω'ωμ. ον ε'ηνωστω

111

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten signature or name in the center of the page.

Additional faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through.

Κατ' ἀρχὴν λυπᾶμαι πού ἔρχομαι καθυστερημένα.
Πραγματιᾶ μὲ εἶχαν προσκαλέσει στὴν πανηγυρικὴ ἔναρξη τῶν
ἐργασιῶν σας, ἀλλὰ γιὰ λόγους καθαρά ἐπαγγελματινοὺς δὲν μπό-
ρεσα νὰ ἔρθω.

Εἶναι φανερό ὅτι δλη ἡ ζωὴ μου καὶ τὸ ἔργο, μου εἶναι
ἀφιερωμένο στὸ λαό. Ἦμουν καὶ εἶμαι πάντα μαζί σας.

Μοῦ εἶχε γίνεαι καὶ πρόταση νὰ πάρω μέρος καὶ στὴν προου-
νεδριακῆ δουλειᾷ ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔρχετο μιά μεγάλη ἐξόρμη-
ση μὲ τὴν μικρὴ δρχήστρα. Καὶ ἔτσι μοῦ ἦταν πάρα πολὺ δύσκολα
νὰ βρεθῶ ἀνάμεσά σας νὰ πάρω μέρος στῆς συζητήσεις σας γιὰ τὰ
ἄμεσα προβλήματα πού θὰ ὀδηγήσουν τὸν λαό στὶς λύσεις πού πε-
ριμένει.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ χρόνος εἶναι πολύτιμος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἐπε-
κταθῶ περισσότερο ἔστω καὶ σὲ διὰ μου προσωπικὰ θέματα. Θὰ
ἤθελα ἀπὸ τὸ βῆμα αὐτὸ νὰ κάνω μιά διάφευση σχετικὰ μὲ ὅσα
ἢ "Ἀπογευματινὴ" δημοσίευσε.

Πάντως εἶναι σωστό, ὅτι ὅπως ὁ κάθε πολίτης ἔτσι
κι' ἐγὼ ἔχω ὄχι μονάχα τὸ δικαίωμα ἀλλὰ καὶ τὴν ὑποχρέωση
νὰ ἔχω δικές μου πολιτικὲς σκέψεις. Πρέπει ὅμως νὰ σᾶς πῶ
ὅτι αὐτές δὲν μὲ φέρνουν σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν βασικὴ γραμμὴ.

Εἶναι ἀπλῶς παραλλαγές. Ἄλλωστε ὅλοι βασανίζομαστε πῶς
νὰ φτάσουμε πρὸ σίγουρα ἐκείτ πού πρέπει. Εἶναι φυσικό λοιπὸν
νὰ ἔχω κι' ἐγὼ τῆς δικές μου ἀπόψεις οἱ ὅποτες κατ' αὐτὴν τὴν
κατεύθυνση στρέφονται. Μὴν ξεχνᾶμε πῶς ὅλα τὰ χρόνια δὲν κά-
νουμε τίποτα ἄλλο ἀπὸ κριτικὴ καὶ αὐτοκριτικὴ.

Ἐλπίζω πῶς σὲ ἕλλη εὐκαιρία θὰ βρεθῶ κοντὰ σας σάν σύνο-
δρος. Τελειώνω μὲ τὴν εὐχὴ οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου νὰ καί-
ζουν ἕνα ἀποφασιστικὸ ρόλο γιὰ ἕνα εὐτυχημένο μέλλον τοῦ

Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Πρέπει τέλος νά πῶ ὅτι ἐκεῖνο ποῦ μέ συνέχει εἶναι ἡ ἀγωνία ὅτι ὁ καιρὸς περνᾷ γρήγορα. Ὅτι ἡ φτώχεια μένει, ὅτι ὁ λαὸς μας ὑποφέρει καὶ ὅτι πλῆθος ἀπὸ τὴν βιτρίνα τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Θεσσαλονίκης. Στά χωριά ὁ λαὸς στενάζει καὶ εἶναι ντροπή γιὰ μᾶς ποῦ φορᾶμε κουστούμια νά ἔχουμε πλῆθος μας ὅλη αὐτὴ τὴν φτώχεια. Γιὰ τὸν λόγον λοιπὸν αὐτό πρέπει νά κάνουμε γρήγορα. Βέβαια ἔως νά εἶναι καὶ τὸ ταμπεραμέντο ποῦ βιάζομαι ἔτσι— Πάντως ἐπιμένω πρέπει νά κάνουμε γρήγορα. Πρέπει ἕσπες ποῦ ἔχετε τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Πρέπει νά βρῆτε τὸν πιὸ σίγουρον δρόμον, τὸν πιὸ ἀσφαλῆ, γιὰ νά περάσουμε ἐπιτέλους ἀπὸ τὴν πρωτόγονη ζωὴ στὴν ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ του... ανανήφαντος Α. Αποστόλου μās θυμίζει τόν δυστυχή εκείνο κρατούμενο του Παρθενώνος της Μακρονήσου, ο οποίος, ενώ είχε τὸ ένα μάτι βγαλμένο ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, φώναζε στὸ μεγάφωνο: «Στὸ Μακρονήσι βρήκα τὸ... φῶς μου». Τὸ φῶς του λοιπὸν βρέθηκε καὶ ὁ νέος ἱππότης τῆς ἐλευθερίας μέσα στὴν αἴθουσα τῆς λεγομένης «Σοσιαλιστικῆς Ἐνώσεως», ἐκεῖ δηλ. ὅπου συνέρχονται τὰ παντοειδῆ ρετάλια τοῦ τροτσκιζμοῦ, γιὰ νὰ σώσουν τὸ... διεθνὲς ἐργατικὸ κίνημα! Στὸν ὄμιλο λοιπὸν αὐτόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν ἔλειψαν παλαιοὶ ἀποστάτες καὶ νέοι προσήλυτοι, διεκηρύχθη ὅτι πρέπει νὰ ἀνατραπῇ ἡ σοβιετικὴ ἐξουσία γιὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ ὁ... ρωσικὸς λαὸς καὶ ὅτι ὑπεύθυνος γιὰ ὅλα εἶναι ὁ Λένιν!

Τί νὰ γίνῃ; Οἱ ἱππότες τῆς ἐλευθερίας δὲν συγχωροῦν στὸν σοσιαλισμὸ νὰ κυβερνᾷ τὸ 1)3 τοῦ κόσμου καὶ νὰ εἶναι ὁ πόλος συγκεντρώσεως τῶν ἐργαζομένων ὄλων τῶν χωρῶν. Κατὰ περίεργη ὁμῶς σύμπτωσι τὰ ἴδια αἰσθήματα τρέφουν πρὸς τὴν σοσιαλιστικὴ ἐξουσία, στὴν Ἑλλάδα λ.χ. καὶ οἱ κ.κ. Παπακωνσταντίνου, Προκοπίου, Κωνσταντόπουλος κ.ἄ. "Ομοίω... λοιπὸν.

α. Αντὶ »
11/4/69

που στον κόσμο...
οι πέτρες του ακόμα...
βράου με χυμένο κ...

Όταν προχωρήσει στην πώγ
γκωμισία της ζωής θά σφίξει έν
τρομος τὰ παιδιὰ του στὸν κόρ
φο του καὶ θά φωνάξει:

«Μὴ μοῦ τὰ σκοτώνετε»

Τὸ ἰδανικὸ τοῦ ποιητῆ, τὸ ἰδ
γικὸ τῆς ἀνθρωπιᾶς γίνεται συν
θετικότερο γιὰ τὸν ποιητῆ:

«Μὴ μᾶς γκαρεμίζετε τὸ σπίτι
τοῦτο μὲ τὰ χρώματα»

.....
Ἀφήστε μας τὰ πράγματα. Μὴ μᾶ
[τὰ καίτε.

Ἀφήστε τὰ ἔντομα νὰ βρίσκουνε τ
(ἔνθη τους

*

Στὴν αὐτοβιογραφία ὁ Βρετ
κος κουβαλάει φωνές πού ἀρχ
ζουν ἀπ' τὸν «κύκνο» του, περνᾶν
ἀπὸ τὰ «θολὰ του ποτάμια» κα
ἀντηχοῦν στὴν ἀνθρωπιστικὴ α
σιοδοξία τοῦ ποιητῆ πού πλέ
στὸ ἄστρο ἀγάπη, τοποθετεῖ τ
ἄστρο «Ἀ ν θ ρ ῶ π ι ν ο μ ι
τ ῶ π ο». Νομίζουμε πὼς τ
στοιχεῖο αὐτὸ θά εἶναι τὸ ξανθ
νικωμένο αἷμα πού θά κυλήσει
στὴν καρδιά τοῦ Βρεττάκου.

Ἡ «αὐτοβιογραφία» δὲν εἶνε
κάτι πού κλείνει κάποια ποιητ
κὴ περίοδο τοῦ ποιητῆ. Γι' αὐτ
δὲν κάνουμε καὶ μιά γενικώτερ

(Διάλεξη στις 5 του 'Απριλίου στην Έδρα της Ένωσης Έλλήνων Σοσιαλιστών)

Άγαπητοί φίλοι,

Έδώ και 79 περίπου χρόνια στις 14 του Μάρτη του 1883 σταματούσε να σκέφτεται ένας από τους μεγαλύτερους στοχαστές της ανθρωπίνης ιστορίας, ο Κάρλ Μάρξ.

Κύριο έργο ολόκληρης της ζωής του υπήρξε η θεμελίωση του επιστημονικού σοσιαλισμού και η χρησιμοποίηση του τελευταίου από μοχλούς για την επιτάχυνση της πορείας της ανθρωπότητας προς μία κοινωνία αληθινά αντάξια διὰ τόν άνθρωπο.

Με την εξέταση της κοινωνικής αυτής επιστήμης που ασχολείται με τους νόμους σύμφωνα με τους οποίους εξελίσσεται η ανθρώπινη κοινωνία, με την έδρα την ως τὰ σήμερα ανέλιξη αυτής της επιστήμης, καθώς και με την έρευνα του ως τὰ σήμερα ρόλου της στη διαμόρφωση της κοινωνικής εξέλιξης, θάχει κατά πρώτον ν' ασχοληθεί η σημερινή διάλεξη. Δεύτερο θάχει ν' ασχοληθεί με τό φαινόμενο του σταλινισμού, που για τρεις περίπου δεκαετίες παρουσιάστηκε σαν η τάση που άποτελοῦσε ὄχι μόνον τήν ανάπτυξη του επιστημονικού σοσιαλισμού ὕστερ' ἀπ' τό θάνατο του Λένιν, καθώς και με τους κοινωνικούς παράγοντες που επέτρεψαν και επέβαλαν τό σταλινισμό στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. Τέλος σαν αποτέλεσμα αυτής της έρευνας θάχει ν' άπαντήσει η άποφάνη μας διάλεξη στην άποψη που συχνά ὑποστηρίζεται στην άυση ὄχι μόνον ἀπ' τούς ὄστικούς κύκλους ἀλλά και ἀκόμα ἀπ' τή σημαντικώτερη μερίδα του σοσιαλιστικού, του μή κομμουνιστικού κινήματος, ὅτι ὁ επιστημονικός σοσιαλισμός που τὰ θεμέλιά του μᾶς διαγράφηκαν ἀπ' τούς Μάρξ-Έγκελς πάλιν, ξεπεράστηκε, κι' ὅτι δέν μπορεί πιά ν' άποτελέσει πολιτικό ὁδηγό στον αγώνα της εργατικής τάξης και των βιοκαλαιστών γενικά καί τήν κατάργηση της ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπ' τόν ἄνθρωπο. Τό θέμα ὅπως βλέπετε εἶναι τεράστιο και μόνον σ' ὁλόκληρα γενικές γραμμές μπορεί νά εἰχτεί στό πλαίσιο μιᾶς διάλεξης. Για τόν ἴδιο λόγο δέν μπορεί παρά νά παρουσιάσει ἔξωχρηστές ἐλλείψεις. Ἴσως σέ ἄλλες διαλέξεις θά χρειαστεί νά γίνει ἀποκρίση/σε σειρά θέματα που ἐντελῶς γενικά τίθονται στή σημερινή διάλεξη.

Ὁ Μάρξ και ὁ Έγκελς συνομιλικοί σχεδόν, εἶναι οἱ δύο μεγαλύτερες που προβάλλονται στό ιστορικό προσκήνιο σέ μιᾶ ἐποχή, που, ὕστερα ἀπ' τή μεγάλη γαλλική ἐπανάσταση και τούς ναπολεόντιους πολέμους, ἀρχίζουν νά ωριμάζουν οἱ συνθήκες για τό νέο ἐπαναστατικό κῆμα του 1848 που ἀγκαλιάζει μιᾶ σειρά χωρες της Εὐρώπης. Στά 1842, σέ ηλικία 24 ἐτῶν ὁ Μάρξ προετοιμάζονταν για τή θέση ὑφηγοῦ της φιλοσοφίας, ὅταν η πολιτική κίνηση που ξεσπάει μετά τό θάνατο του Φρειδερίκου Γουλιέλμου του III τόν σκρῶνει σέ ἄλλη κατεύθυνση. Ἀρχίζει τήν πολιτική του σταδιοδρομία ἀναλαμβάνοντας τή διεύθυνση της "Ἐφημερίδας του Ρήνου" που ἰδρύεται ἀπ' τούς ἀρχηγούς της φιλελεύτερης ὄστικης τάξης της Ρηνανίας τούς Καμπαχόουζεν, Χάνσμαν κλπ.

Τόσο ο Μάρξ όσο και ο Έγκελς θεωρούν τους εαυτούς των στην αρχή μαθητές του Χέγκελ, του πατέρα αυτού της νεώτερης διαλεκτικής και σε συνέχεια σπαδούς του Φέιερμπαχ που πρώτος προσπαθεί να στηρίξει τη χεγκελιανή διαλεκτική σε υλιστικά θεμέλια. Γρήγορα όμως απέσπαστούν κι' απ' το Φέιερμπαχ για να διατυπώσουν κατά τον πληρέστερο τρόπο το γενικό θεωρητικό θεμέλιο του επιστημονικού σοσιαλισμού, το διαλεκτικό υλισμό που αποτελεῖ και το θεωρητικό θεμέλιο της γενικότερης κοσμοθεωρίας τους.

Έτσι απ' το 1845 κι' έλας, ο Κάρλ Μάρξ, στις περίφημες θέσεις του για το Φέιερμπαχ θα χαράξει τα βρόσημα ανάμεσα στον προηγούμενο υλισμό και Φέιερμπαχ, που μαζί με τον Έγκελς γίνονται οι θεμελιωτές του. Κύρια έλλειψη του παλιού υλισμού είναι ότι αντιλαμβάνονταν τον γύρω μας αίσθητο κόσμο μόνο με τη μορφή του αντικειμένου ή με τη μορφή της έποπτείας και όχι σαν ανθρώπινη συγκεκριμένη δράση, σαν πράξη. Απομόμωνε έτσι ο παλιός υλισμός μ' ένα είδος σθηνικού τείχους το γύρω μας κόσμο απ' τήν νόηση, έθετε υπό αμφισβήτηση το γεγονός αν η ανθρώπινη νόηση μπορεί να γνωρίζει όλο και πληρέστερα, όλο και πιο άληθινά το γύρω της κόσμο και συνεπώς αν μπορεί να επιδρά στην μεταβολή του. Για πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπινου πνεύματος μπαίνει ότι: "το ζήτημα αν η ανθρώπινη νόηση μπορεί να κατακτήσει την αντικειμενική αλήθεια δεν είναι ζήτημα θεωρίας, μά πρακτικό ζήτημα" (2η θέση για το Φέιερμπαχ). Στην πράξη πρέπει ο άνθρωπος να αποδείξει και πραγματικά έτσι μονάχα καθημερινά αποδείχνει την αλήθεια, δηλ. την πραγματικότητα που βρίσκεται πέρα απ' τή νόηση του. Ακριβώς όμως γιατί αποκαθίσταει τη διαλεκτική αυτή ένότητα ανάμεσα στην νόηση και το αντικείμενο, μέσον της ανθρώπινης πράξης, δίνει από τότε τη δυνατότητα στον άνθρωπο να κερδίσει τον εαυτό του όσο ποτέ άλλοτε καθαρά, όχι μονάχα σαν προϊόν των κοινωνικών του συνθηκών και της άγωγής που πήρε, αλλά και σαν δύναμη που με τη σφαιρά της μπορεί ακριβώς να αλλάξει αυτές τις συνθήκες, και αλλάζοντας τις να μεταβάλει και τον ίδιο τον εαυτό του. "Επει οι φιλόσοφοι, όπως λέει στην τελευταία του θέση ο Μάρξ για το Φέιερμπαχ, περιορίζοντουσαν "μονάχα να εξηγούν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τον κόσμο, ενώ το πρόβλημα είναι να το αλλάξουμε". Και στην τελευταία αυτή κριτική θέση για τον παλιό υλισμό, συμπεριλαμβανομένου και του υλισμού του Φέιερμπαχ, κλείνεται, νομίζουμε το δικταμνικόν και συνεχώς ανανεούμενο και πλουτιζόμενο μέσα στην δεινότητα ροή της ανθρώπινης πράξης, περιεχόμενο της μαρξιστικής θεωρίας κοσμοθεωρίας του επιστημονικού σοσιαλισμού. Μια τέτια ως τόσο κοσμοθεωρία και με την προϋπόθεση ότι θα την έννοουμε κάθε φορά σωστά, γιατί θα την εφαρμόσουμε και σωστά, δεν μπορεί να καλιώσει, δεν μπορεί να ξεπεραστεί απ' τή ζωή, γιατί καλείται ακριβώς να ανανεώνεται και να πλουτίζεται συνεχώς μέσα στη ζωή, μέσα στην ανθρώπινη πράξη.

Το έργο όμως του Μάρξ και Έγκελς στον τομέα της γενικής γνωσεολογίας, δεν περιορίζεται μονάχα στην αποκατάσταση της ακλόνητης και διαρκώς ανανεούμενης διαλεκτικής ένότητας ανάμεσα στην νόηση και το αντικείμενο

μέσον της ανθρώπινης πρακτικής. Βαθιοβ-μελετητές, όσο λίγοι της ανθρώπινης ιστορίας και των καταχτήσεων της επιστήμης και της φιλοσοφίας, χαράσσουν όχι μονάχα το πραγματικό δρόσημο που χάρισε ως την εποχή τους τους εκπρόσωπους του ανθρώπινου πνεύματος σε υλιστές και ιδεαλιστές, αλλά και δίνουν άφηντηση στο πιά απ' τις δύο αυτές σχολές, του υλισμού ή του ιδεαλισμού είναι ήδρόη. Έτσι εκείνο που χάρισε και μπορεί να χωρίσει τους φιλόσοφους σε ιδεαλιστές και υλιστές είναι το τί είναι το πρωταρχικό και τί το παράγωγο, το πνεύμα, ή η νόηση, ή ο έξω απ' τη νόηση μας αντικειμενικός κόσμος. Και για τους Μάρξ και Έγκελς το πρωταρχικό είναι ο έξω απ' τη νόηση μας αντικειμενικός κόσμος, που είναι άτέλειωτος στο χρόνο και το διάστημα, - και το παράγωγο η νόηση, το ανθρώπινο πνεύμα. Νομίζουμε δε ότι, δηλαδή δυσκοσύλληκτη σε ραγδαία ότητα εξέλιξη που σημειώνουν στην εποχή μας το σύνολο των επιστημών, που ένας π.χ. κλάδος τους, η νεωτέρα ραδιοαστρονομία έφτασε ως το φως σημείο να έλθει σε επαφή, μέσω των νεωτέρων ραδιοτηλεσκοπίων, με κόσμους που το φως τους για να φτάσει σ' έμας χρειάζεται δισηκατομμύρια χρόνια, επιβεβαιώνουν κατά τρόπο λαμπρό και τήθεση αυτή των Μάρξ- Έγκελς.

Ο έξω ως τόσο απ' τη νόηση μας αντικειμενικός κόσμος δεν είναι ένας στατικός κόσμος. Υπάρχει σε διάκοπη κίνηση και έλλαγή, δεν υπάρχει ύλη, - αντικειμενική δηλ. πραγματικότητα, - που να μην κινείται και κίνηση που να μην είναι υλική, δηλ. αντικειμενική. Η κίνηση άπόμα αυτή του αντικειμενικού κόσμου είναι το άποτέλεσμα της σύγκρουσης αντίθετων δυνάμεων. Πραγματοποιείται με άποτομα κινήματα ή εξέλικτικά, είναι δηλ. διαλεχτική. "Κάθε πεπερασμένη μορφή ύπαρξης αυτής της ύλης, - λέει στο έργο του "Η Διαλεχτική της φύσης" ο Έγκελς, - διάφορο αν πρόκειται για ήλιο ή για νεφέλιμα άτμοσ, για μεμονωμένο ζώο ή για κατηγορία ζών, για χημική ένωση ή για διάσπαση, είναι το έδιο παρωδική, και τίποτε δεν είναι αιώνιο, εκτός απ' την αιώνια κινούμενη, αιώνια μεταβαλλόμενη ύλη και άπό τους νόμους που σύμφωνα μ' αυτούς κινείται και μεταβάλλεται". Και το ανθρώπινο πνεύμα, η νόηση, το παράγωγο και όχι το πρωταρχικό σε σχέση με την άπεραντη στο χρόνο και στο διάστημα αιώνια κινούμενη και μεταβαλλόμενη αντικειμενική πραγματικότητα, το ανθρώπινο πνεύμα, λέμε, καλείται να γνωρίζει όλο ένα και βαθύτερα όλο ένα και πληρέστερα την πραγματικότητα αυτή μέσω της ανθρώπινης πράξης. Της ανθρώπινης πράξης που με τη σειρά της γίνεται όλο και πλουσιώτερη και άποδοτικότερη χέρις στα συνεχώς τελειοποιούμενα έργα της, που έγινε σε θέση να κατασκευάζει μονάχα ο άνθρωπος, για να θέτει αυτήν την αντικειμενική πραγματικότητα όλο ένα και πιο άποδοτικά στην έξυπνέτηση των ανθρώπινων άναγκών.

Οι αντίκαλοι του επιστημονικού σοσιαλισμού κατηγορούν τους Μάρξ & Έγκελς, ότι, όθθεν με την υλιστική βάση της κοσμοθεωρίας τους, περιορίζουν τη δράση, την άχτινοβολία και τις καταχτήσεις που μπορεί να πραγματοποιήσει το ανθρώπινο πνεύμα, γιατί το τοποθετούν, στην θέση του παράγωγου σε σχέση με

τόν άπέραντο άντικειμενικό κόσμο. 'Ως τόσο καμμιά ιδεαλιστική κοσμοθεωρία δέν άνοιξε στό ανθρώπινο πνεύμα, όσο ή μαρξιστική, πέτιο άπέραντο πεδίο δημιουργικής δράσης. Πεδίο, που στήν ^{κει} ~~γυνή~~ του, όσο θά ύπάρχει τό ανθρώπινο πνεύμα, θά μπορεί νά προχωρεί, χωρίς ποτέ νά τό έξανθή, κι' άκριβώς γιατί εΐναι άπέραντο. 'Ακόμα θέτοντας οί Μάρξ καί "Έγκελς σάν κριτήριο τής αλήθειας γιά τήν ανθρώπινη γνώση, - τήν ανθρώπινη πράξη, - δένουν στό ανθρώπινο πνεύμα σύγχρονα τήν δυνατότητα νά έλέγχει κάθε φορά ~~ήν~~ τήν όρθότητα τών συμπερασμάτων του καί νά μπορεί νά ξαναβρίσκει γρήγορα τό σωστό δρόμο, κάθε φορά που τό πνεύμα στίς έξευρηητικές έξορμήσεις του θ' άρχίσει νά ^{κατα} ~~κατα~~στραβωπάται. Εΐναι όμως καί στήν περίπτωση ατή φανερό, ότι έψ'όσον ο ^{κατα} ~~κατα~~ ^{κατα} ~~κατα~~ άνοιξε στό ανθρώπινο πνεύμα, μέ τό διαλεκτικό του ύλισμό, τό άπέραντο αυτό πεδίο δημιουργικής δράσης καθώς καί τή δυνατότητα νά έλέγχει τήν όρθότητα τών άναζητήσεών του, δέν εΐναι δυνατόν κι' άπ' τήν πλευρά ατή νά παλιώσει ή νά γίνει περιττός στήν καθοδήγηση τών άναζητήσεων τής νόησης.

Σκινώνοντας άπ' τή γενική ύλιστική καί διαλεκτική κοσμοθεωρητική τους τοποθέτηση οί Μάρξ καί "Έγκελς προχώρησαν στή μελέτη τής ανθρώπινης ιστορίας καί κοινωνίας. Συνεπείς ύλισται δικαιώνουν ιστορικά τό χειροπιαστό γεγονός ότι οί άνθρωποι πρέπει πρῶτ' άπ' όλα μέ τήν εργασία τους νά εξασφαλίσουν τ' άναγκαία γιά τή ζωή τους, "πρίν άρχίσουν νά παλαίβουν γιά τήν κυριαρχία, πρίν άρχίσουν ν' άσχολοϋνται μέ τήν πολιτική, τή θρησκεία, τή φιλοσοφία κλπ." (Φρ. "Έγκελς: Κάρλ Μάρξ). Καί μέ βάση τή γενική ατή θέση διατυπώνουν τόν ιστορικό ύλισμό.

Οί άνθρωποι στήν άρχή, στήν εποχή τών πρωτόγονων γενών δέν εΐναι χωρισμένοι σέ τάξεις. "Όλοι εργάζονται καί μοιράζονται άνάμεσά τους τά προϊόντα τής δουλειάς τους, Εΐναι ή πιο μακροχρόνια περίοδος του ανθρώπινου γένους, που διατηρείται έκατοτάδες χιλιάδες χρόνια, καί σύγχρονα ή περίοδος που παρουσιάζει μιá τρομαχτικά άργή πρόοδο γιά τόν άνθρωπο. Γιατί; Γιατί έπειδή τά εργαλεία εΐναι πρωτόγονα κι' άπαιτούνται μιάν έξαντλητική δουλειά άπ' όσους γιά νά μπορέσουν νά εξασφαλίσουν τά στοιχειώδστερα μέσα γιά τή συντήρησή τους, δέν αφήνουν σέ κανένα χρόνο διαθέσιμο γιά ν' άπασχοληθεί μέ τήν ανάπτυξη τών παραγωγικών δυνάμεων τής κοινωνίας. θά χρειαστεί νά χρησιμοποιηθούσιν τά βάρβαρα καί χτηνώδη μέσα του δουλοχρητικού καθεστῶτος, όπως λέει ο "Έγκελς γιά νά μπορέσει τό ανθρώπινο γένος νά βγει άπ' τή βάρβαρο καί χτηνώδη κατάσταση τών ελεύθερωνώς τόσο πρωτόγονων γενών. Κι' άπ' τά τότες, ως τήν εμφάνιση καί του άστικου καθεστῶτος "ή μεγάλη πλειοψηφία τών ανθρώπων θάναι πάντα καταδικασμένη σέ σκληρή δουλειά καί λίγη άπόλαυση". Γιατί δέ' αὐτό; 'Απόόστα τα γιατί σ'όλες αὐτές τίς βαθμίδες εξέλιξης τής άνθρωπότητας "ή παραγωγή θάναι άκόμα τόσο λίγο άνεπτυγμένη, που ή ιστορική εξέλιξη δέν μπορούσε νά γίνει παρά μονάχα μ' αὐτήν τήν ανταγωνιστική μορφή# (φρ. έντεριχ "Έγκελς: Κάρλ Μάρξ). "Η ιστορική πρόοδος έχει άνατεθεί άναγκαστικά στήν πολύμορφη δράση

μῆς μικρῆς προνομιοῦχα μειοψηφίας, ἐνῶ ἡ μεγάλη μάζα μένει καταδικασμένη νά βγάξει μέ τή δουλειά της τὰ κενιχρά μέσα συντήρησης γιά τόν ἑαυτό της καί ἐπιπρόσθετα νά μεγαλώνει ἀδιάκοπα τά πλούτη τῶν προνομιοῦχων. "Ἔτσι οἱ κολλαπλοὶ καί σύνθετοι πολιτικοὶ ἀγῶνες ποῦ διεξάγονται σ' ὅλη αὐτή τήν περίοδο, ἀποβλέπουν ἢ ἔχουν σέ τελευταῖα ἀνάλυση τήν πηγὴ τους στήν κοινωνική καί πολιτική ἐπικράτηση κοινωνικῶν τάξεων "γιά τή διατήρηση τῆς κυριαρχίας ἀπ' τῆς καλῆς τάξεις, γιά τήν κατάκτηση τῆς κυριαρχίας ἀπ' τῆς καινούργιες τάξεις ποῦ ἀνεβαίνουν" ("Ἐγκυκλις"). Ἀπό πῶς τέλος σχηματίζονται καί ὑπάρχουν αὐτές οἱ τάξεις;" Ἀπό τοὺς κάθε φορά χειροπιαστοὺς ὀλικοὺς ὄρους κάτω ἀπ' τοὺς ὀποιους σέ κάθε δοσμένη στιγμή, παράγει καί ἀνταλλάσσει ἡ κοινωνία τὰ μέσα τῆς συντήρησής της" ("Ἐγκυκλις). Τέλος οἱ διαφορετικοὶ αὐτοὶ ὀλικοὶ ὄροι θά καθορίζουν τοὺς εἰδικούς κάθε φορά νόμους σύμφωνα μέ τοὺς ὀποιους πραγματοποιεῖται ἡ ἐξέλιξη τῆς κοινωνίας σέ κάθε δοσμένο στάδιο ἀνάπτυξής της. Καί γιά τόν Μάρξ, -πρέπει νά τὸ τούσουμε, - δέν ὑπάρχουν γενικοί νόμοι τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ποῦ νά εἶναι οἱ ἴδιοι γιά τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν ἢ γιά τὸ μέλλον.

Ἐπίς χώρες ἐξ ἄλλου ποῦ μέ τήν ἄνοδο τῆς ἀστικῆς τάξης σημειώνεται μεγάλη ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων ξεσφαιρίζεται καί ἡ τελευταῖα δικαιολογία γιά τόν χωρισμὸ τῶν ἀνθρώπων σέ κυρίαρχους καί ὑπόδουλους, σ' ἐκμεταλλευτῆς καί ἐκμεταλλευομένους.

"Ἔτσι μέ βάση τόν τρόπο τῆς ἔρευνας τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας, ποῦναι καί ὁ μόνος ἀληθινός, ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμὸς θά εἰδεῖξει "ὅτι ἡ κυρίαρχη μέγαλοαστική τάξη ἐκπλήρωσε τήν ἱστορική της ἀποστολή", ὅτι ὁ χωρισμὸς τῆς κοινωνίας σέ τάξεις μέ ἀντιτιθέμενα οἰκονομικά συμφέροντα ἔπαψε νά εἶναι ἀναγκαῖος γιά τήν κοινωνική πρόοδο καί "ὅτι ἡ ἱστορική καθοδήγηση πρέπει νά περάσει σ' αὐτὰ χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης, τῆς τάξης ποῦ σύμφωνα μέ ὅλη τήν κοινωνική της θέση, μπορεῖ ν' ἀπελευθερωθεῖ μόνο μέ τήν κατάργηση κάθε ταξικῆς κυριαρχίας, κάθε δουλειᾶς καί κάθε ἐκμετάλλευσης γενικά".

Εἶναι ὅμως κι' ἐδῶ φανερό ὅτι ὁ νέος αὐτὸς τρόπος ἀντίληψης τῆς ἱστορίας, ἡ θεωρία ὀλ. τοῦ ἱστορικοῦ ὀλιγισμοῦ, ~~παρὰ τὸν~~ ἔπαιξε τὸν πῶς ἀποφασιστικὸ ρόλο στήν ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης καί πρόσφερε στήν τελευταῖα τὸ ἀκλόνητο ἐπιστημονικὸ της θεμέλιο. Κι' ὅσο μπροστά στήν ἀνθρωπότητα θά τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ, ἡ νέα ἀντίληψη τῆς παγκόσμιας ἱστορίας ποῦ μῆς ὤπισαν οἱ ἄδρυτῆς τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ θά ἐξυπηρετεῖ ὅσο τίποτ' ἄλλο τὴ στράτηγική ἐπιδίωξη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, τήν ἐγκωθίδρυση σ' ὄλον τὸν κόσμῳ τῆς κοινωνίας τῆς ἀκαλλαγμένης ἀπὸ ἐκμεταλλευτῆς καί ἐκμεταλλευομένους.

Στὴν τελευταῖα κριτική του θέσει σχετικὰ μέ τὸν ὠθερμπαχ, ποῦ ἀναφέρθηκε προηγουμένα, ὁ Μάρξ ὑποστηρίζει ὅτι κύριο ἔργο τῶν φιλοσόφων δέν εἶναι νά ἐξηγοῦν κατὰ τὸν ἄλφα ἢ τὸν βῆτα τρόπο τὸν κόσμῳ ἀλλὰ νά τὸν μεταβάλλουν. Καί ἐδῶ χρειάζεται μιὰ ἀναγκαῖα παρέκβαση: Ὅσο καλύτερα μπορεῖς νά

συντελέσεις κάθε φορά στη μεταβολή του κόσμου, όσο κάθε φορά καλύτερα, πληρότερα θά τον εξηγητές.

Συνεπώς λοιπόν με τή θέση αυτή οι έδρυτές του επιστημονικού σοσιαλισμού και ειδικώς ο Μάρξ, ασχολούνται ιδιαίτέρως με τήν εξήγηση, τή μελέτη της άστικης κοινωνίας στήν όποιαν ζουν και πού ο άγώνας για τήν άνατροπή της θ' άποτελεήσει τον κύριο σκοπό της ζωής τους. Κύριος καρπός αυτής της μελέτης υπήρξε τό έργο "Τό Κεφάλαιο" του Μάρξ. "Τελικός σκοπός αυτού του έργου, -λέει ο Έδιος ο Μάρξ, -είναι ν' άποκαλύψει τον οικονομικό νόμο κίνησης της σύγχρονης κοινωνίας" και σύγχρονα πρόσθετε, "οτι μ' αυτό δέν έπρόκειτο νά καταργήσει άναπόφευκτες φάσεις εξέλιξης του νόμου αυτού, θά μπορούσε όμως νά συντομεύσει και άκαλύψει τους κόλπους του τοκετού" της σύγχρονης αυτής κοινωνίας, τοκετού άπ' τον όποτον θά ξεπετιόταν ή νέα. Με αυτό τό έργο του "Τό Κεφάλαιο", όπως ο Έδιος κάλι λέει, θ' άποδείξει ότι ή σημερινή κοινωνία "δέν είναι ένα στερέο κρυστάλλο, άλλα ένας οργανισμός πού ύπόκειται σ' άλλαγή και πού βρίσκεται διαρκώς σέ πορεία άλλαγής". "Ακόμα ότι θάχει νά εξερευνήσει "τόν κεφαλαιοκρατικό τρόπο παραγωγής και τίς σχέσεις παραγωγής και άνταλλαγής πού άντιστοιχούν σ' αυτόν".

Τή μελέτη της άστικης οικονομίας θά τήν άρχίσει άπ' τή μελέτη του κυρήνος της, του έμπορεύματος, για νά άποδείξει ότι ή αξία του έμπορεύματος άποτελεί τήν ύλοποιημένη στό έμπόρευμα έκφραση των άλλων έμπορευματικών σχέσεων όπου **οι άνεξάρτητοι έμπορευματοπαραγωγοί**, πού δουλεύουν χωριστά, συγκρίνουν, -κατά τήν άνταλλαγή στήν άγορά των έμπορευμάτων πού παρήγαγαν, τήν ποσότητα της κοινωνικά άναγκαίας εργασίας, πού ο καθένας τους κατέβαλε κατά τήν παραγωγή του έμπορεύματός του. "Ακριβώς όμως ή λύση του προβλήματος του καθορισμού της, αξίας του έμπορεύματος θά επιτρέψει εις τον Μάρξ, νά περάσει στήν άποκάλυψη της υπεραξίας, πού άποτελεί τήν ύλοποιημένη έκφραση των καπιταλιστικών σχέσεων. "Έτσι μέσα στήν πορεία άνάπτυξης της άλλης έμπορευματικής παραγωγής άρχίζει νά παρουσιάζεται κι' ένα άλλο είδημορφο έμπόρευμα: "Η εργατική δύναμη. Είναι τό μοναδικό έμπόρευμα πού διαθέτει πρós πούληση ο παραγωγός, πού άπαλλοτριώθηκε άπ' τά μέσα της παραγωγής του. Τό έμπόρευμα όπως εργατική δύναμη, χάρη στήν τεχνική εξέλιξη πού έχει πραγματοποιηθεί, έχει μιá χωριστή είδότητα: Χρησιμοποιούμενο στήν παραγωγή μπορεί νά παράγει αξία άνώτερη άπό εκείνην πού χρειάζεται νά ζοευθεθεί για τήν άνανέωσή του, και πού δέν είναι άλλο τίποτα άπό τά μινιμουμ μέσα συντήρησης του φορέα της εργατικής δύναμης, του προλετάριου του άστικού καθεστώτος. Τό περίσσευμα της αξίας πού δέν τό κέρνει ο φορέας της εργατικής δύναμης, μά ο είδοχητής των άλλων μέσων της παραγωγής (έργαλείων, γης κλπ.) άποτελεί τήν υπεραξία, και ή άπόσπαση αυτής της υπεραξίας άποτελεί το μοχλό κίνησης και άνάπτυξης του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και της κοινωνίας πού προέρχεται άπ' αυτόν. Τέλος τό ίδιο τό κεφάλαιο άποτελεί σωδωρευμένη υπεραξία, πού με τή σειρά της χρησιμοποιείται για τήν άπόσπαση νέας υπεραξίας. "Μέ τήν άνακάλυψη όμως της υπεραξίας φωτίστηκαν μέ μιψ όλα" είπε ο Έγκελς μιλώντας μπροστά στό νεοσκαμένο τάσο του Μάρξ.

‘Ο Μάρξ όμως δέν περιορίζεται στην αποκάλυψη της οσείας της ύπεραξίας, μής αποκάλυπτει, επίσης τήν τάση συγκέντρωσης καί συγκεντρωποίησης του κεφαλαίου. Γιά πρώτη φορά στην ιστορία του ανθρώπου δημιουργούνται οι τεράστιες επιχειρήσεις της αστικής κοινωνίας στίς οποίες ή παραγωγή είναι οργανωμένη κοινωνικά, ένω ή ίδιοποίηση των κοινωνικά παραγομένων ξεχωριστών έμπορευμάτων συνεχίζει νά είναι άτομική. Φορέας του κοινωνικού χαρακτήρα της παραγωγής είναι καί γίνεται ή εργατική τάξη. ‘Η κοινωνικοποιημένη μέσα στίς μεγάλες επιχειρήσεις παραγωγή έρχεται σέ σύγκρουση μέ τήν άτομική ίδιοποίηση των παραγομένων. Έκφρασις αυτής της σύγκρουσης είναι οι κρίσεις. Παράγονται περισσότερα από εκείνα που είναι δυνατόν νά καταναλωθούν κάτω άπ’τό καθεστώς της άτομικής ίδιοκτησίας πάνω στα μέσα της παραγωγής. ‘Η κοινωνική οργάνωση της παραγωγής στην κάθε ξεχωριστή επιχείρηση πρέπει νά ολοκληρωθεί μέ τήν κοινωνική οργάνωση στα πλαίσια του έθνους καί σέ συνέχεια στα πλαίσια ολόκληρης της ανθρωπότητας. ‘Η αστική κοινωνία πρέπει νά παραχωρήσει τή θέση της στη σοσιαλιστική, που στηρίζεται στην κοινωνική οργάνωση όλης της παραγωγής, μέ βάση τήν ένδοξοποίηση των μέσων παραγωγής.

Είναι όμως δυνατόν νά έχει καλώσει ή θεωρία που, στην πάρα πέρα άπό νάπτυση της, μας έδωσε άκριβως τήν δυνατότητα νά δοίμε τή σύγχρονη αστική κοινωνία, όπως είναι, δηλαδή σάν ιστορική κατηγορία, σάν κοινωνικό σύστημα που γεννήθηκε κάτω από ορισμένες ανάγκες καί που επίσης κάτω από ορισμένες ιστορικές ανάγκες καλείται επίσης νά παραχωρήσει τή θέση του σ’ένα άλλο τό σοσιαλιστικό; Μπορεί νά θεωρηθεί ότι έχει καλώσει μιá θεωρία όταν άκριβως ζοίμε τήν εποχή του πολύμορφου περάσματος άπ’τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό στην Εθρώπη καί στην Άσία, στην Άφρική καί στη Λατινική Άμερική; Περάσματος που κατά τέτιο μεγαλοφυή τρόπο τό πρόβλεφαν στίς γενικές του γραμμές άπό άώ καί 120 χρόνια περίπου άπ’ Μάρξ & Έγκελς;

Πώς όμως μπορεί νά πραγματοποιηθεί τό πέραςμα άπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό; Μής τό έδωσαν επίσης στίς γενικές του γραμμές οι έδρυτές του επιστημονικού σοσιαλισμού;

Στό βαθμό που κερνάν στή κατοχή της κοινωνίας τά μέσα της παραγωγής άρχίζει νά καταργείται καί ή έμπορευματική παραγωγή μαζί μέ τήν κυριαρχία του έμπορεύματος πάνω στον παραγωγό. ‘Η άναρχία στην κοινωνική παραγωγή άντικατασταίνεται προοδευτικά άπό τή σχεδιασμένη συνειδητή οργάνωση. ‘Ο άγώνας γιά τήν ύπαρξη του άτομου προοδευτικά σταματάει. ‘Ο άνθρωπος βγαίνει άπ’τίς ζωώδεις συνθήκες ύπαρξης καί κερνά σέ ανθρώπινες. Οι άνθρωποι γίνονται κύριοι των κοινωνικών τους συνθηκών αντί νά κυριαρχούνται άπό τί τελευταίες. Γίνονται συνειδητοί καί πραγματικοί κύριοι τής φύσης, γι’αυτό καί επειδή γίνονται κύριοι της ίδιας της κοινωνικοποιημένης τους ζωής. ‘Η κοινωνική ζωή γίνεται τό ελεύθερο έργο τους. Πραγματοποιείται τό πρόβλημα της ανθρωπότητας άπ’τό βασίλειο της ανάγκης στό βασίλειο της ελευθερίας.

Γιὰ νά μπορέσει ὁμως νά πραγματοποιηθεῖ αὐτὸ τὸ πέρασμα χρειάζεται ἡ ἐξουσία νά περάσει στὰ χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῶν ἄλλων ἐργαζομένων στρωμάτων τοῦ πληθους. Μὲ τὴ δύναμη αὐτῆς τῆς ἐξουσίας οἱ ἐργαζόμενοι μετατρέπουν σὲ δημόσια ἰδιοχτησία τὰ κοινωνικὰ μέσα παραγωγῆς ποὺ ἔχουν κι' ἄλλες ἀρχαί νά ξεφεύγουν ἀπὸ τὰ χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης. Τὰ μέσα παραγωγῆς παύουν νά εἶναι κεφάλαιο καὶ μὲ τὸν κοινωνικὸ τους χαραχτήρα ἀποχτοῦν ὀλοκλευρα τὴν ἐλευθερία ν' ἀναπτυχθοῦν. Ἡ κοινωνικὴ παραγωγή γίνεται μπορετὸ ν' ἀναπτύσσεται μ' ἕνα ἀπ' τὰ πρῖν καθορισμένο σχέδιο, γιὰ νά ἐκανοποιεῖ κατὰ τὸ δυνατό καλύτερο τρόπο τὶς συνεχῶς ἀναπτυσσόμενες ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἐξέλιξη τῆς παραγωγῆς μετατρέπει σὲ ἀναχρονισμό τὴν πάρα πέρα ὑπαρξὴ διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων. Στὸ μέτρο ποὺ θά σβῆνει ἡ ἀναρχία τῆς κοινωνικῆς παραγωγῆς, στὸ ἴδιο μέτρο θ' ἀποκοιμίζεται καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τοῦ κράτους. Οἱ ἄνθρωποι ἐπειδὴ γίνονται κύριοι τῆς μορφῆς τῆς κοινωνικῆς τους ζωῆς, γίνονται κύριοι καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ τους, πραγματικὰ ἐλεύθεροι.

Καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀποστολὴ τῆς σύγχρονης ἐργατικῆς τάξης εἶναι νά γίνει πρωτοπορεία αὐτῆς τῆς κομο-ἀπελευθερωτικῆς πράξης. "Καθῆκον δὲ τῆς θεωρητικῆς ἔκφρασης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ὀκ. τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, -λέει σχετικὰ ὁ "Ἔγκελς, -εἶναι νά ἐξερευνήσῃ τοὺς ἱστορικοὺς ὄρους -νά τοὺς ἐξερευνᾷ καθεὶ φορὰ ποροῦμε νά προσθέσουμε, -καὶ ἐπομένως νά ἐξερευνήσῃ τὴν ἴδια τὴ φύση αὐτῆς τῆς κομοἀπελευθερωτικῆς πράξης καὶ νά κάνει ἔτσι συνείδηση στὴν προοριζομένη γιὰ ὄραση καὶ σήμερα καταπιεζόμενη τάξη τούτων ὄρους καὶ τὴ φύση τῆς ὄρασης τῆς". "Ἐφ' ὅσον ὁμως αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ, τὸ πνεῦμα του, ποροῦμε νά μιλήσῃ γιὰ κάλιωμά του; Ἀσφαλῶς ὄχι.

Κατανοώντας τὴ σύγχρονη ἀστικὴ κοινωνία ὅπως ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἀποκαλύπτοντας τοὺς νόμους σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ἐξελιέσεται καθὼς καὶ τὶς ἐσωτερικὲς τῆς ἀντιφάσεις, ὁ ἐπιστημονικὸς σοσιαλισμὸς ἀποκάλυψε τὸν ἱστορικὸ ρόλο τῆς σύγχρονης ἐργατικῆς τάξης. Ἡ τελευταία ἀπ' αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν κοινωνικὴ τῆς τοποθέτηση μέσα στὶς συνθήκες τῆς ἀστικῆς οἰκονομίας, δὲν μπορεῖ παρὰ νά εἶναι ἡ συνεπέστερη ἀνάμεσα σ' ἄλλες τὶς ἄλλες τάξεις καὶ τὰ στρώματα τῆς σύγχρονης κοινωνίας καὶ γιὰ ὅτι σχετίζεται μὲ τὴν πραγματοποίηση τῆς σοσιαλιστικῆς μεταβολῆς, γιὰτὶ ἀπ' τὴ σοσιαλιστικὴ μεταβολὴ δὲν ἔχει νά χάσει τίποτα κι' ἔχει νά κερδίσει τὸ πᾶν. Ἀντικειμενικὰ καλεῖται νά πρωτοστατήσῃ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ μεταβολὴ αὐτὴ. Ἀπ' αὐτὸ ὁμως καθόλου δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς σοσιαλιστικῆς μεταβολῆς εἶναι μονοπώλιο τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ εἶπε κάποτε ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀστοί, ἂν θῶσαν σὲ θέση ν' ἀπελευθερωνόντουσαν ἀπ' τὴ νοστορία ποὺ τοὺς δημιουργεῖ ἡ ἴδια ἡ κοινωνικὴ τους τοποθέτηση, θά ἦσαν ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιὰτὶ ὁ σοσιαλισμὸς θά ἐξασφάλιζε καὶ σ' αὐτούς, μὲ βάση τὴ συνεισφορά τους στὴν παραγωγή κατὰ τρόπο σταθερὸ τὶς ἀνάγκες τους, ἐνῶ σύγχρονα θά τοὺς ἀπάλλασε ἀπ' τὴν ἀ-

ἀβραιότητα γιά τήν αὐριο, πού δημιουργεῖ συνεχῶς καί γιά τοὺς ἔδious τοὺς ἄστούς, τὸ ἄστικο οἰκονομικὸ σύστημα μέ τόν συναγωνισμό, τήν ἀναρχία ἢ μέ τοὺς πολέμους. Ἔτσι σ ὕμφωνα μέ τόν ἐπιστημονικὸ σοσιαλισμὸ ἂν ἡ σύγχρονη ἐργατικὴ τάξη, ἀπ' αὐτὴ τήν ἔδια τήν κοινωνικὴ τῆς τοποθέτηση καλεῖται νά τεθεῖ πρῶτοκόρα στὸν ἀγῶνα γιά τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ, σύγχρονα καλεῖται νά κάνει τήν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ ὑπόθεση τῆς συντηρητικῆς πλειοψηφίας τοῦ ἔθνους καί γιά τὸ λόγο ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ κοινωνία εἶναι ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων πού δουλεύουν ἀπὸ κοῖνο καί μοιράζονται κατὰ τρόπο δίκαιο τὰ προϊόντα τῆς κοινῆς δουλειᾶς τους. Στὸ πρῶτο στάδιο ἀνάλογα μέ τῆ συνεισφορά τοῦ καθενός στήν παραγωγή τῶν ἀγαθῶν. Καί στὸ δεῦτερο στάδιο πού ὀνομάστηκε ~~σοσιαλισμὸς~~ κομμουνιστικὸ, ^{ἡλικία} ~~ἡλικία~~ μέ τίς συνεχῶς ἀξανθόμενες ἀνάγκες τους.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη ὡς τόσο δέν θά μπορέσει νά ἐκπληρώσει τήν κοσμοϊστορικὴ τῆς αὐτῆ ἀποστολή ἂν δέν ὀργανωθεῖ, ^{ἡλικία} ~~ἡλικία~~ τῶς ἀστοικῆ ὅσο καί σέ διεθνή κλίμακα, στίς μαζικὲς τῆς ὀργανώσεις πού ^{ἡλικία} ~~ἡλικία~~ μέ τήν ἀντιμετώπιση τῶν καθημερινῶν τῆς προβλημάτων, καί στίς πολιτικὲς τῆς πού ἐχτός ἀπ' τὰ καθημερινὰ ἀσχολοῦνται καί μέ τῆ στρατηγικὴ ἐπιδίωξη τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν ἐργαζομένων γενικά, ὅλ. τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ.

Κι ἐδῶ θά χρειαστοῦν δύο λόγια γιά τὸ διεθνὴ χαραχτήρα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος πού τόν διεπίστωσαν οἱ ἐδρυτές τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ. Ὁ διεθνῆς αὐτός χαραχτήρας πηγάζει ἀπ' τήν κατ' ἀρχὴν κοινὴ κοινωνικὴ τοποθέτηση τῶν ἐργατῶν ὄλων τῶν ἄστικῶν χωρῶν καί ἀπὸ τὰ κοινὰ τους συμφέροντα καί τίς κοινωνικὲς τους ἐπιδιώξεις. Σὺγχρονα ὁ διεθνῆς αὐτός χαραχτήρας ὄχι μονάχα δέν μπορεῖ νά ἔχει ὅποιαδήποτε σχέση μέ ὅποιαδήποτε ἐθνικὸ μηδενισμό, μ' ἀπεναντίας τίποτα δέν μπορεῖ ν' ἀγνώσει περισσότερο τὰ ἐπὶ μέρους ἔθνη, καί τόν εὐγενὴ καί ἀνθρώπινο ρόλο τοῦ κάθε ἔθνους στή γενικὴ πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας ὅσο ὁ διεθνισμὸς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ ἀφορισμὸς τοῦ Κάρλ Μάρξ-πὸ τόσο τὸν ἔχουν κατ' ἄλλουθεῖ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ; ὅτι οἱ προλετάριοι δέν ἔχουν πατρίδα, ἀποτελεῖ ἄλλῶς διαπίστωση τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπ' ὅσον στήν ἄστικὴ ~~οἰκονομία~~ οἰκονομία οἱ ἐργαζόμενοι ἀλλοτριώνονται ἀπὸ τὰ μέσα τῆς ζωῆς τους ἀλλοτριώνονται κι ἐπ' τήν πατρίδα τους ὁ ἀφορισμὸς ὅμως αὐτός ἀποτελεῖ σύγχρονα πρόσκληση στοὺς ἐργαζόμενους ν' ἀποχτήσουν μέ τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ κατὰ τρόπο ὀλοκληρωμένον τήν πατρίδα τους. Κι ἀκόμα ν' ἀποχτήσουν μέ τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ μιὰ πατρίδα πού δέν θά ἔρχεται σέ ἀδελφοκτόνες συγκρούσεις μέ ἄλλες πατρίδες ἢ πού γίνεται ἀνάξια νά ζεῖ λεύτερη, γιὰτί θά καταπιέζει ἄλλες πατρίδες. Ἡ ἄλλα λόγια ὁ ἀφορισμὸς αὐτός πού ἀναφέραμε, καλεῖ τοὺς ἐργαζόμενους ν' ἀποχτήσουν, -μέ τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ πού ἐξαφανίζει τίς σημερινὲς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στίς πατρίδες, -πατρίδα ἀληθινὰ ἀνάξια γιά τὸν ἀνθρώπο, γιὰτί ἔθναι πατρίδα πού θά προσφέρει σέ μιὰ ἀνάξια γιά τὸν ἀνθρώπο ἄμιλλα, τῆ δικιά τῆς φωτοδότρα συμβολὴ καί δέλλα στίς ἄλλες σοσιαλιστικὲς πατρίδες, στή γενικὴ πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας πού δέν θ' ἔχει ὁμοιά τῆς στὸ παρελθόν.

Τό τελευταίο θέμα πού νομίζουμε ότι πρέπει νά ερευνηήσουμε καί γιά ότι άφορά τά θεμέλια του έπιστημονικού σοσιαλισμού πού έδωσαν οί Μάρξ καί Έγκελς, είναι τό θέμα τό σχετικό μέ τή βία. Μίλησαν ^{κατ' όσον} γιά τήν ανάγκη τής χρησιμοποίησης καί τής βίας; Μίλησαν. ~~Βασισμένοι~~ Όμως γιατί μίλησαν καί πώς μίλησαν; Μίλησαν γιατί όσο στήν κοινωνία υπάρχουν κοινωνικές ομάδες, τάξεις, φυλές, λαοί, έθνη μέ ανταγωνιστικά συμφέροντα, οί αντιθέσεις αυτές λυόντουσαν πάντα μέ τή βία, όταν δέν μπορούσαν νά λυθούν μέ ειρηνικό τρόπο. Κι 'άν οί έδρυτές του έπιστημονικού σοσιαλισμού, πού μέ τή θεωρία τους υπέδειξαν στήν εργατική τάξη τήν κοσμο-άπελευθερωτική τής άποστολή, -καί μάλιστα ~~αυτή~~ έποχή τους, -άρνούντουσαν στήν εργατική τάξη τό δικαίωμα τής βίας καί δέν τήν καλοούσαν νά καταφύγει σ' αυτήν όταν οί ειρηνικές δυνατότητες θά είχαν εξαντληθεί, θάταν σάν ν' άρνούντουσαν στήν εργατική τάξη τή χρησιμοποίηση όπλου, πού προθυμότερα τό χρησιμοποιούσαν μέ τό παραμικρό οί αντίπαλοί της. Όμως κοτές οί Μάρξ καί Έγκελς δέν υπήρξαν φατχιιστές τής βίας. Ό Έγκελς έχει π.χ. γράψει ότι ή διαλεκτική είναι τόσο πλούσια πού δέν άποκλείει καί τήν ειρηνική εξέλιξη. Άκόμα ό Μάρξ στήν έποχή του καί στίς τότε συνθήκες, είχε υποστηρίξει ότι ό σοσιαλιστικός μετασχηματισμός μπορούσε νά πραγματοποιηθεί ειρηνικά στήν Άγγλία, στή Δανία, στήν Όλλανδία κλπ., γιατί στίς χώρες αυτές δέν είχε άναπτυχθεί ένας κρατικός καί μιλιταριστικός μηχανισμός που έκ προοιμίου θ' αντιτάσσονταν σά κάθε προσπάθεια σοσιαλιστικού μετασχηματισμού

Έτσι νομίζουμε ότι μπορούμε νά συμπεράνουμε καί γιά ότι σχετίζεται μέ τά θεμέλια του έπιστημονικού σοσιαλισμού πού μάς δώσαν οί Μάρξ καί Έγκελς ότι ό έπιστημονικός σοσιαλισμός δέν μπορεί σάν κοινωνιολογική επιστήμη νά καλιώσει. Κι αυτό:

Γιατί μάς καλεϊ νά βλέπουμε τή γύρω μας πραγματικότητα, καί ειδικότερα τήν κοινωνική πραγματικότητα τέτια πού είναι κάθε φορά πραγματικά καί όχι όπως θά θέλαμε νάηαι. Γιατί όχεται πώς ή γύρω μας πραγματικότητα, καί συνεπώς καί ή κοινωνική, βρίσκεται σέ μιá άδιάκοπη διαλεκτική μεταβολή καί μάς καλεϊ νά γνωρίζουμε κάθε φορά αυτή τήν άλλαγή. Γιατί μάς έδωσε ένα άκλόνητο κριτήριο γιά τήν όρθότητα ή μή των εκάστοτε αντιλήψεών μας, τήν ανθρώπινη πράξη. Γιατί μάς έδωσε τούς νόμους σύμφωνα μέ τους όποιους εξέλιχτηκε ως τό σήμερα ή ανθρώπινη κοινωνία καί ειδικά τό νόμο κίνησης τής σύγχρονης ~~σοσιαλιστικής~~ αστικής κοινωνίας. Γιατί μάς έδωσε τήν δυνατότητα νά γνωρίσουμε τήν κοινωνική εκείνη δύναμη πού απ' τήν έδία τήν κοινωνική της τοποθέτηση καλεϊται νά ήγηθεί του άγώνα γιά τό σοσιαλισμό. Γιατί τέλος έδωσε στό σοσιαλιστικό κίνημα τόν έπιστημονικό του χαρακτήρα πού όχι μονάχα του επιτρέπει νά έξηγει σωστά τό γύρω του κόσμο αλλά καί νά έπι όρθά, άκριβώς γιατί τόν έξηγει σωστά, στήν όσο τό δυνατό λιγώτερο ^{ωστό} ~~επιπέδω~~ μεταβολή του

Όμως γιά νά μπορεί ό έπιστημονικός σοσιαλισμός νά καίξει αυτόν τόν

κοσμο-απελευθερωτικό του ρόλο επιβάλλεται να πλουτίζεται συνεχώς με βάση τη γύρω του εξέλιξη και τα νέα προβλήματα που θέτει η τελευταία, να διδάσκειται απ' τη ζωή. Και τότε μονάχα, όπως κάθε επιστήμη, περισσότερο ακόμα απ' οποιαδήποτε άλλη επιστήμη, μπορεί να διατηρήσει τον επιστημονικό του χαρακτήρα. Και λέμε περισσότερο απ' οποιαδήποτε άλλη επιστήμη, γιατί το αντικείμενο της έρευνας του σοσιαλισμού είναι η ~~θεωρούμενη~~ ^{κοινωνική} ~~εξέλιξη~~ ^{εξέλιξη} ~~ή~~ ^ή ανθρώπινη κοινωνία, δηλ. η πιο πολυσύνθετη, η πιο αντιφατική, η πιο διαλεκτική αντικειμενική πραγματικότητα, μέσα στην άπειρία των επί μέρους αντικειμενικών πραγματικοτήτων που περιβάλλουν την ανθρώπινη νόηση και που η τελευταία τις αντανάκλα. Έτσι αν ο σοσιαλισμός θέλει να διατηρήσει τον επιστημονικό του χαρακτήρα, οφείλει περισσότερο από κάθε άλλη επιστήμη να διατηρήσει, να ~~επισημαίνει~~ ^{επισημαίνει} το διαλεκτικό του πνεύμα, να θεωρεί σαν προϋπόθεση τον αδιάκοπο πλουτισμό του, που δεν αποτελεί άλλο από την αντανάκλαση των νέων προβλημάτων που προβάλλει η ζωή.

Το καλύτερο κατά τη γνώμη μας πρότυπο τέτοιας δημιουργικής ανάπτυξης του επιστημονικού σοσιαλισμού στις συνθήκες του ιμπεριαλισμού όπληξε γενικά το έργο του Λένιν. Ο Ένιος ο Λένιν τονίζεσθε το καθήκον των θακάων του επιστημονικού σοσιαλισμού είναι να ~~ανακλύσσουν~~ ^{ανακλύσσουν} με βάση τα νέα προβλήματα που η ζωή ή κοινωνική ανέλιξη κάθε φορά θέτει. Και ποιά όπληξε η συμβολή του Λένιν στη πάρα πέρα ανάπτυξη του επιστημονικού σοσιαλισμού; Για να διαπιστώσουμε τη συμβολή αυτή θα πρέπει να δούμε την εποχή στην οποία έδρασε ο Λένιν. Αρσ στην εποχή του ιμπεριαλισμού και σύγχρονα στην πιο καθυστερημένη απ' την πλευρά της οικονομικής ανέλιξης ευρωπαϊκή χώρα, στη μεσαιωνική τσαρική Ρωσία, τη φυλακή των λαών όπως ο Ένιος την αποκάλεσε.

Για ότι άφορα τη χώρα του, κι άκριβως γιατί δεν είναι δόγματιδες εφαρμοστέι του επιστημονικού σοσιαλισμού, θα προβλέπει ότι το έργο τόσο του άστικουδημοκρατικού όσο και του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, θα πέσει στους ώμους της εργατικής τάξης της Ρωσίας και των συμμάχων της, γιατί η άστική τάξη της Ρωσίας θα είναι άσταχτική και ταλαντευόμενη στην έκπληρωση του Ένιου της του ιστορικού ρόλου. Η επανάσταση του 1905, η επανάσταση του Φλεβάρη του 1917 και η μεγάλη σοσιαλιστική Οκτωβριανή επανάσταση του 1917 ο' άποδείξουν την άρθότητα της θέσης αυτής του Λένιν.

Για ότι πάλι σχετίζεται με την εποχή στην οποία ζει θα μας δώσει την επιστημονική ανάλυση του ιμπεριαλιστικού σταδίου το όποιο περνάει με την ανάπτυξη του ο καπιταλισμός. Είναι το στάδιο της κύριαρχίας των βιομηχανικών και σύγχρονα το στάδιο κατά το όποιο οι άποικίες από έφεδρες της άστικής οικονομίας μεταβάλλονται σε έφεδρες του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού. Άκόμα είναι το στάδιο κατά το όποιο το πρόβλημα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού μπαίνει σε μία σειρά χώρες πραχτικά, γιατί άκριβως κατά το στάδιο αυτό δύνονται στο μάχιμο οι έσωτερικές αντιθέσεις του καπιταλισμού. Τέλος στο στάδιο αυτό, ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός, δεν είναι άδύνατο να έλθει.

είναι ανάγκη ν' αρχίσει αναγκαστικά από τίς πιο προοδευμένες από οικονομική άποψη χώρες και προβλέπει ότι τό κέντρο τής σοσιαλιστικής επανάστασης είχε στήν έποχή του μεταφερθεί στή Γωσία.

Άκριβώς όμως γιατί θεωρεί ότι στήν έποχή του τό πρόβλημα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού μπαίνει πραχτικά, έδαιότερη προσοχή και κολοσσιαίες δυνάμεις θ' αφιερώσει στήν όργάνωση του επιτελείου, του κόμματος του νέου τύπου, που θ' είναι ικανό νά φέρει σέ πέρας τό έργο του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού τόσο σέ έθνική όσο και σέ διεθνή βάση.

Διεξάγοντας τόν αγώνα για τό υφέλιμο του σοσιαλισμού, ο Λένιν θά διεξάγει σύγχρονα έντονο αγώνα για τήν υπεράσπιση των κοσμοθεωρητικών θέσεων του επιστημονικού σοσιαλισμού, για τόν πλουτισμό τους μέ βάση τίς νεώτερες κατακτήσεις των επιστήμων και θά δείξει τήν πραχτική σημασία που έχει, λειψήσασα, τής καθαρότητας του διαλεκτικού υλισμού στον καθημερινό αγώνα τής εργατικής τάξης.

Και τέλος από τήν επικράτηση τής Όχτωβριανής Έπανάστασης, τό μέγιστο μέρος των δυνάμεών του θά τό αφιερώσει ως τό τέλος τής ζωής του στή στερέωση τής δικτατορίας του προλεταριάτου, που θεωρούσε ότι θ' άπρεπε νάναί για τους εργαζόμενους "ένα εκατομμύριο φορές πιο δημοκρατική" από τήν πιο δημοκρατική άστική εξουσία, καθώς και για νά χτιστούν τά θεμέλια τής σοσιαλιστικής οικονομίας.

Όμως ο Λένιν έπαινε νά ζει και νά σκέπτεται πάρα πολύ νωρίς. Πάρα πολύ νωρίς γιατί ή σοσιαλιστική επανάσταση βρισκονταν άκόμα στα πρώτα βήματά της και μ' όλο πουχε νικήσει στρατιωτικά, πάλευε στο καθορισμό τής νέας Οικονομικής Πολιτικής (ΝΕΠ) νά νικήσει και οικονομικά. Πάρα πολύ νωρίς γιατί ή σοσιαλιστική επανάσταση είχε επικρατήσει σέ μία τρομερά καθυστερημένη χώρα, κι' όπου ή βουτηγμένη στο πνευματικό σκοτάδι άγροτιά, που άποτέκοισε πάνω απ' τά 80% του πληθυσμού, κυμαίνονταν συνεχώς ανάμεσα στήν επανάσταση και τήν άντεπανάσταση. Πάρα πολύ νωρίς γιατί τό 1923, όταν ή άδρωστεία από τήν όποία πεθαίνει τόν έχει άχρηστεύσει και πραχτικά, είναι ο χρόνος που ξεσπάει οι δύο τελευταίες άναλαμπές στή Βουλγαρία και Γερμανία, του επαναστατικού κύματος στήν Εύρώπη πουχε διαδέχεται τόν πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Η σοσιαλιστική επανάσταση έμενε μόνη, στα πρώτα της βήματα και σέ μία απ' τίς πιο καθυστερημένες χώρες. "Έμπαινε όμως τό έρώτημα: θά μπορούσε νά επικτήσει μόνη ή θά πέθαινε κι' αυτή; Και τό έρώτημα αυτό έκανε άκόμα μεγαλύτερο τό κενό που άφηνε τό σταμάτημα τής καρδιάς του Βλαδύμηρου" Ιλιτς Λένιν. Τό ίδιο τό κόμμα των Μπολσεβίκων χωρίζεται σέ δύο: Σέ κείνους που άπαντούσαν ναι, μέ τήν προϋπόθεση ότι θά μπορούσε νά γίνει μέ τους δικούς της τούς κόρους και στο συντομότερο δυνατό χρονικό διάστημα μία προοδευμένη βιομηχανικά χώρα και σ' εκείνους που άπαντούσαν κατά τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο όχι, και ή βασική έλπίδα τους βρισκονταν στήν πρόκληση μιας επανάστασης

⁵⁰⁰⁾ (στis προοδευμένες από λατική άποψη χώρες, επανάστασης που μετά τη νίκη της θα πρόσφερε με τη σειρά της την απαραίτητη βοήθεια στη Ρωδική επανάσταση, για να μπορέσει η τελευταία να σταθεύ. Έπι κεφαλής της άποψης ότι η επανάσταση στην παλιά τσαρική Ρωσία μπορούσε να επικησει όηρηζε ο Στάλιν. Έπι κεφαλής της δευτερης, ότι δηλ. η επανάσταση δέν θα μπορούσε να επικη- σηςχωρίς τη βοήθεια της σοσιαλιστικής επανάστασης στis προοδευμένες δστι- κές χώρες, όηρηζε ο Τρότσκι. Η θέση έτσι του Στάλιν άνοιγε μιάναισίδοξη, τη μόνη δυνατή στis τότε συνθήκες αιαιδόοξη προοκτική στην εργατική τάξη της Ρωσίας και στο κόμμα της. Η θέση αυτή γέμιζε κατά ένα τρόπο τό κενό που δημιουργούνταν με τό θάνατο του Λένιν και γι' αυτό τόσο τό κόμμα όσο και τό επαναστατικά συνειδητό τμήμα της εργατικής τάξης και της άγροτιās συσπειρώνεται στην πλεοψηφία του γύρω από τόν Στάλιν. Όμως ο Στάλιν δέν ε'ναι Λένιν. Συγχρονα υπάρχουν τρεις παράγοντες που θα επιτρέφουν την προοδευτική βαρβαρική διαστρέβλωση και στο τέλος τη δογματική άρνηση του επιστημονικού σοσιαλισμού άπ' τόν Στάλιν και την ομάδα των Στανιλίκων στε- λεχών που συγκροτεί γύρω του τόσο τό Κ.Κ. της Σ.Ε. όσο και μέσα στην ^{III} ~~Ευρώπη~~ ^{Ευρώπη} άιεθνή. Ο πρώτος βρίσκεται σ' αυτό που ε'λαμε και προηγούμενα βραλαδή στο ότι η σοσιαλιστική επανάσταση πραγματοποιείται στην πιο καθυστερημένη χώρα της Ευρώπης. Κι' ε'δώ επιτρέφτε μου ν' άναφέρω τό λόγια του... *Καζ. Μαρξ*..... που περιλαμβάνονται στον πρόλογο στην πρώτη γερμανική έκδοση του "Κεφάλαιου" *Ο... Καζ. Μαρξ*..... πρόβλεπε τότε ότι ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός θ' άρχιζε άπ' την Άγγλία και θ' άκολουθοοσε η ήπειρωτική Ευρώπη. Και με βάση την πρόβλεψη αυτή έγραφε: "Στην Άγγλία ε'ναι χειροκριασπό τό προτοές της άνατροπής." Όταν φτάσει μιάνόρισιμένη βαθμίδα ανάπτυξης πρέπει να βρει την άπήχησή του στην ήπειρωτική Ευρώπη. Έκείθ' θα κινηθεί σε πιο άγριες η πιο ~~θεοοοοοοοο~~ ανθρωπιστικές μορφές, άνάλογα με τό βαθμό ανάπτυξης της έδίας της εργατικής τάξης". Έτσι η άφριόττητα του σταχιλικού φαινομένου ήταν ά- ^{νάλογο} με την καθυστέρηση της χώρας άπ' την όποία πήγασε η πρώτη σοσιαλιστική επανάσταση. Ο δευτερος παράγοντας όηρηζε τό γεγονός ότι ο Λένιν, παλεύοντας σε άφάνταστα δύσκολες συνθήκες για να στερεώσει τη σοσιαλιστική επανάσταση, έδωσε στis θέσεις του για τη μεταβατική έξουσία των εργαζομένων, όρισμένες ^{γνώμης} ~~άποψη~~ ^{άποψη} οεις, που στά χέρια ενός βαρβαρικού, δογματικού και έγωκεντρικού άίσιαση ^{δπως} όηρηζε ο Στάλιν, μπορούσαν να μετατρέφουν και μετέτραφαν την έξουσία αυτή των εργαζομένων, από τέτια, σε έξουσία στην άρχη του κόμματος, έπειτα σε έξουσία του μηχανισμού, και στο τέλος σε μιάν προσωπική έξουσία χωρίς τόν παραμικρό χαλινό. Ο τρίτος παράγοντας βρίσκεται νομίζουμε στον ίδιο τόν ξε- κωριστά καθυστερημένο χαρακτήρα της οικονομίας με βάση την όποία ξεκινάοσε η σοσιαλιστική επανάσταση στα έδάφη της παλιές Τσαρικής Ρωσίας. Όμως τό μικρό περίσσειμα οχετικά με τίς καθημερινές άνάγκες του εργαζόμενου, ε'ναι ο όλικός παράγοντας, όπως ε'λαμε και στην άρχη, που άποτελεοσε την ιστορική διακίωση των ταχιών καθεστώτων, την άνάγη να υπάρχει μιάν μειοψηφία, που ζόντας σε βέρος της εργασίας των πολλών να μπορέι ν' άσκηεται με τη διεύ-

θυνηση των κοινών, με πη θεεύθυνση της οικονομίας, με τις επισημες και τον πολιτισμό. Κι' απ' τη στιγμή που στο μετεπαναστατικό καθεστώς και με μία καθυστερημένη οικονομία ή εξουσία των εργαζομένων άρχισε να μετατρέπεται σε εξουσία του κόμματος, σε συνέχεια ο' εξουσία του μηχανισμού και στο τέλος ο' εξουσία του αλάθητου και υπεράνθρωπου ντισεϊκου ή γέτη, ήταν φυσικό ν' άρχισει να δημιουργείται και το στρώμα έκτενο των δοχολομένων με τά κοινά που τά έσοδά τους ήταν ανάλογα με τη θέση που κατείχαν στην κρατική και κομματική ιεραρχία. Έτσι όμως δημιουργούσαν ένα για πρώτη φορά στην ιστορία φαινόμενο. Έίχαμε δηλαδή την ύλική βάση της σοσιαλιστικής κοινωνίας, **θι** παραγωγικές δυνάμεις της κοινωνίας ήσαν εθνικοποιημένες και κινδύνουσαν με βάση το σχέδιο. Το τρόπος όμως διάθεσης των παραγομένων εξέφευγε προοδευτικά όλοτετα άπ' τά χέρια των ίδιων των εργαζομένων και περιέρχονταν στα χέρια όλο και ύψηλότερων στρωμάτων του μηχανισμού για να διευθύνεται στο τέλος άπ' τον ένα. Διατηρώντας ένα χαμηλότατο επίπεδο ζωής για τους εργαζομένους ή τέτια οργανωμένη οικονομία, έθετε στη διάθεση της ηγεσίας, άκόμα και μ' ένα χαμηλότατο επίπεδο παραγωγικότητας, τεράστιους άνεξέλεγκτους πόρους, που σήμαινε μέρος τους μπορούσε να διατεθεί για μία γρήγορη βιομηχανική ανάπτυξη της Σοβιετικής Ένωσης. Σύγχρονα όμως ή τέτια μη σοσιαλιστική διεύθυνση της οργανωμένης οικονομίας έπινε την ίδια την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Κάτω άπ' το καθεστώς αυτό της άνεξέλεγκτης διάθεσης του εθνικού εισοδήματος άπ' την ηγεσία, ή μάλα των εργαζομένων άντιδρούσε με άνέανουσα καθημιότητα άπέναντι στα προβλήματα της παραγωγής, που φτάνει στον τομέα της άγροτικής παραγωγής και σύμφωνα με την ίδια την όμολογία του Ε. Ν. Χρούτσεφ στην Όλομέλεια της Κεντρικής Έπιτροπής του δεκέμβρη του 1958 οι άκόλουθα άποτελέσματα:

Έτά χρόνια 1950-1954 ή παραγωγή δημητριακών στην Ε. Σ. Σ. Δ. να κυμαίνεται άπ' την πλευρά του όγκου των παραγομένων δημητριακών, του έμπορεύσιμου τμήματός τους και της άπόδοσης κατά έχτάρι στα έπίπεδα των έτών 1910-1914! Με τη μετατροπή όμως της εξουσίας των εργαζομένων στην εξουσία του ενός αλάθητου και υπεράνθρωπου ντισεϊκου ή γέτη, ό έπιστημονικός σοσιαλισμός έπαυε έκσης να είναι έπιστήμη. Τή θέση της ύλιστικής του βάσης την έπερνε το αλάθητο πνεύμα του άρχηγου, που γίνονταν το πρωταρχικό, ενώ το παράγωγο γίνονταν οι ύλικοί όροι παραγωγής. Τή θέση της διαλεχτικής, της κίνησης όλου και στον τομέα των ίδεων πραγματοποιείται με το διάλογο, με την άντιπαράθεση διαφορετικών άπόψεων, την έπερνε ή τυπική λογική, το αλάθητο και ή όχι του άρχηγου. Τή θέση της ζωής μέσα στο κόμμα, που την ένότητά του θα πρέπει να την έξασφαλίζει όποτερα άπό συζήτηση και με βάση την έπαλήθευση της όρθότητας της γραμμής του στην καθημερινή πράξη, την άντικαθόστουσε ή άντιδιαλεχτική μεταφυσική μονολιθικότητα γύρω άπ' τά αλάθητα φέσφατα του άρχηγου.

Η κοινωνική όμως ζωή στην άέννηα διαλεχτική της άνέλιξη μπορεί να

γεται προσωρινά από δόγματα ή μηχανισμούς, Στο τέλος όμως οπεί τὰ
 λαβήκοτε δόγματα καί τούς όποιουσδήκοτε μηχανισμούς. Κι' αὐτό ἄρχισε,
 λά, καί κατὰ τρόπο άνεπαρκή, πολύ δειλά καί κατὰ τρόπο πολύ άνεπαρκή
 δ τό 20θ καί τό 22θ Συνέδριο τοῦ Κ.Κ. τῆς Σ.Β. όμως εἶναι ἕνα προτοές
 οὔ θά συνεχισθεῖ. Στή Σοβιετική Ένωση καί σπτις χῶρες τῆς Αἰτικής Δημο-
 κρατίας μέ τήν εἰρηνική ή μέ πηθήματα ἀνέλιξη τῆς Δημοκρατίας, ὁ Εοσια-
 λισμός γιά τόν ποθο τόσος λόγος γίνεται ἐκεῖ, θά γίνει πραγματικός Εο-
 σιαλισμός. Καί θά γίνεται στό βαθμό ποῦ τό λαμπρό ἰδεολογικό ἐποικοδό-
 μημα τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων ποῦ πρέπει νά χαρακτηρίζει τή σοσιαλιστική
 κοινωνία, θά γίνεται ἀντάξιο τῆς ὀλικῆς τῆς βάσης, δηλ, τῆς παραγωγῆς ποῦ
 κινεῖται ἀπό κοινού ἀπ' τούς παραγωγούς καί ποῦ σύγχρονα ἔχουν γίνει ἀ-
 φέντες στίς τύχες τους.

Ένα ἔτσι ἀπ' τὰ βασικά καθήκοντα τῶν Εὐρωπαϊῶν Εοσιαλιστῶν εἶναι
 πιστεύω, νά βοηθήσουν θετικά, δημιουργικά, στήν ἀπαλλαγῆ τῶν Ἀνατολικῶν
 χωρῶν ἀπό τήθε στοιχεῖο σταχινισμοῦ.

Καί τό δεύτερο καί κύριο νά διδαχθοῦν δημιουργικά ἀπ' τό παρελ-
 θόν καί νά κατακτισθοῦν μέ τή δημιουργική ἐφαρμογή τοῦ ἐπιστημονικοῦ σο-
 σιαλισμοῦ στίς σύγχρονες συνθήκες. Τά θέματα όμως αὐτά εἶναι θέματα ἐ-
 διαίτερων διαλέξεων.

Καί ἀπ' τήν πλευρά αὐτή ἄς μῆν ξεχνῶμε τήν μεγαλοφυῆή πραγματικά
 πρόβλεψη τῶν ἰδρυτῶν τοῦ ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ ὅταν μιλοῦσαν γιά τή
 διαφορά ποῦ θάχει νά διακρίνει τήν πορεία πρὸς τόν σοσιαλιστικό μετασχη-
 ματισμό, ἀπ' τήν πορεία ποῦ ἀκολούθησε ἡ ἀνθρώπινητα στοῦς προηγούμενους
 κοινωνικο-εποικισμοῦς. Οἱ προηγούμενοι κοινωνικοί μετασχηματισμοί
 ἔπρῃσαν κατὰ ἕνα τρόπο κατ' ἐξέχον πρὸς τό σκοπό τους. Ὁ σοσιαλιστικός
 όμως, σάν νά τρομάζει μπροστά στό μεγατερο ἄνθρωπίνω ἔξω του, θά προχωρεῖ
 καί θά ὑποχωρεῖ, θά ἐπανεξετάζει τό δρόμο του καί θά διορθώνει τὰ κακῶ-
 του, γιά νά πορεῖ ξανά νά προχωρεῖ ἀπό ἄλλους δρόμους. Αὐτή τήν ἐποχή
 ζοῦμε, κι' αὐτῆς τῆς ἐποχῆς πρέπει νά γίνουμε ἀντάξιοι καιδιά. Ἀκατανίκητο
 ἰδεολογικό μας ὄπλο πορεῖ καί πρέπει νά ναι ὁ ἐπιστημονικός σοσιαλισμός,
 μέ τήν προυπόθεση ὅτι θάμαστε σέ θέση νά τόν κρατήσομε στό ἐπίπεδο μέ
 ἀληθινῆς ἐπιστήμης, ποῦ σημαίνει πάνω ἀπ' ὅλα καί πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ὅτι θάμαστε
 σέ θέση νά τόν ἀναπτύσομε καί νά τόν κλοντίζομε μέ βάση τὰ νέα κάθε
 φορά δεδομένα καί διδάγματα τῆς ζωῆς, γιά νά γίνεται μέ τή σειρά του ὁ
 πλο στή λιγώτερο ἐπώδουνη κα-θε φορά μεταβολή τῆς ζωῆς, καί πρὸς μιά ζωῆ
 ὄλο καί πιό ἀντάξιο γιά τόν ἄνθρωπο.

